

*Tegu mūsų nedaug, tegu tiktai saujelė,
Bet kol su priešų grumias apgulta pilis,
Dori piliečiai Laisvės pilį gint privalo,
Poetai ją privalo ginti eilėmis*

Kęstutis Genys

Pokario rezistencija – tai vienas didingiausių mūsų Tautos istorijos puslapių, pagal savo reikšmingumą stovintis vienoje gretoje su Žalgirio mūšiu. Žalgirio mūšis įtvirtino mūsų Tautos teisę amžinai likti šiame gražiame žemės lopinėlyje prie Baltijos jūros, visai Europai parodė lietuvių tautos ginklo jėgą ir karių narsą, Vytauto Didžiojo karinės strategijos genialumą, amžiams sustabdžiusį kryžiuočių veržimąsi į Lietuvą. Pokario rezistencija parodė mūsų Tautos dvasinį brandumą, siekiant Lietuvai laisvės ir nepriklausomybės ir mūsų žmonių išvermę, gyvenant ir veikiant, atrodytų žmogui neįmanomomis sąlygomis išgyventi, valingai siekiant savo tikslų. Nors tūkstančiai partizanų žuvo, jų idealai, aplaistyti krauju, tapo nemirtingais ir po kelių dešimčių metų pražydo laisvės gėle Sąjūdžio dainuojančioje revoliucijoje ir Kovo 11-osios pergalės Trispalvių jūroje.

Daugelio Lietuvos laisvės kovotojų vardai jau amžiams įrašyti į Lietuvos istoriją, keli šimtai jų apdovanoti jau Nepriklausomoje Lietuvoje garbės ženklais – ordinais ir medaliais – vieni po mirties, kiti – po lagerių kančių, daugeliui jų pastatyti paminklai jų žuvimo vietose ir miestelių aikštėse, kur jie po mirties buvo barbaro okupanto niekinami. Tik knygų apie mūsų didvyrius mažai parašyta.

Apie Dainavos krašto didvyrį Vaclovą Voverį- Žaibą knyga parašyta (Ona Voverienė. Lietuvos laisvės kovos karžygis Vaclovas Voveris-Žaibas. – V., 2007). Ji labai greitai tapo bibliografinė retenybė. Pastatytas ir vaidybinis filmas apie jį „Žaibas – Dzūkijos legenda“ (scenarijaus autorius Jonas Cimbolaitis, statytojas Andrius Cimbolaitis). Jis gražiai sutinkamas ir laukiamas Lietuvos miestuose ir miesteliuose. Dar tik prieš dešimtmetį abejoju ar knyga ir dokumentinis filmas pasibels į mūsų jaunimo sąžines, širdis ir protus, ar padės jiems suvokti pareigos jausmą – ginti tėvynę, ištikus bėdai, ar nuties takelį į mūsų tautos dvasinį atgimimą, vadavimąsi iš pavergto proto vergijos? Šiandien matau, kad tai jau įvyko. Lietuva, mūsų Prezidentės ir ja patikėjusios mūsų tautos dėka – jau gyva. Ta tikroji, mūsų istorinė Lietuva, neužilgo minėsianti savo valstybingumo 800-ąsias metines ir Lietuvos Respublikos 100-ąsias metines.. Nežiūrint tų tūkstančių dvasios ubagų su homo sovieticus mankurtų kepurėmis, bėgančių iš Lietuvos, kai Lietuvai labiausiai reikia jų rankų, protų ir širdžių. Dori piliečiai laisvę gint privalo. Dori ją visada Lietuvoje ir gynė.

Ką reiškia ginti Tėvynę ir grumtis su priešų, būnant apsuptoje pilyje, be kita ko, iliustruoja ir tos pilies apsupėjų emgėbistų ir jų informatorių įrašai ir pranešimai, išlikę nesunaikinti Lietuvos Ypatingajame archyve. Pokario Lietuvoje ypač gausiu emgėbistų ir jų informatorių dėmesiu buvo apsupti partizanų vadai, tarp kurių ir buvo vienas narsiausių Lietuvos vyrų Dainavos apygardos „Geležinio Vilko“ būrio partizanų vadas Vaclovas Voveris-Žaibas. Jis su savo „Geležinio vilko“ vyrais niekada nevengė stoti į atvirą mūšį su NKVD ir MGB kariuomene ir mažiausiai 28 jų laimėjo, tuo patvirtindamas, kad ne tik Vytautas Didysis, bet ir mūsų amžininkai buvo puikūs karo strategai. Duomenys, surinkti iš LYA dr. Vlodo Voverio, štai ką liudija:

Trakų NKVD ataskaitoje nurodoma, kad nuo 1944 m. liepos 12 d. iki 1945 m. liepos 1 d. Trakų rajono teritorijoje nužudyta 235 laisvės kovotojai (ataskaitoje rašoma „banditai“) ir 265 – „banditai“ suimti; suimti 86 rėmėjai; 65 dezertyrai iš sovietinės armijos ir 381 vyrai, vengę tarnybos sovietinėje armijoje (LYA, 3 ap. 1729-216).

Vaclovas Voveris-Žaibas į MGB akiratį pateko 1945 metų pradžioje po Migūčionių mūšio.

1945 m. vasario 7 d. Migūčionių mūšyje (Trakų apskr. Onuškiečio vlsč.) dalyvavo Vaclovo Voverio-Žaibo. A. Kušlio-Vilko, J. Jakubavičiaus-Rugio ir kiti partizanai. Žuvo 9 partizanai ir 25 NKVD šaulių pulko kariai, 14 iš jų buvo gruziniškomis pavardėmis. Palaidoti Onuškiečio kapinėse (LYA, ap. 10-66-40-342; 67-44-372).

1945 m. vasario 23 d. Vaclovo Voverio-Žaibo vadovaujami partizanai Alytaus apskr., Daugų vlsč. prie Kančėnų kaimo pasaloje nukovė 9 Daugų stribus, išėjusius „medžioti“ partizanų. (LKA 17-15).

1945 m. kovo 3 d. NKVD agentas „Orlov“ pranešė, kad jis buvo sutikęs Joną Dambrauską-Siaubą, kuris jam pranešė, kad Onuškiečio valsčiuje veikia Bakaloriškių partizanų būrys, kuriam vadovauja jis pats Jonas Dambrauskas-Siaubas ir būrys „Už Tėvynę“, Edmundas Siniauskas. Tame būryje yra Juozas Matukevičius, Balkus, Bronius Krikščionas ir Vaclovas-Voveris (LYA, ap.3-17-30-185).

1945 m. kovo 20 d. tas pats provokatorius „Orlov“ informuoja enkavedistus, kad Edmundas Siniauskas, „Už Tėvynę“ būrio vadas žuvo Migūčionių mūšyje 1945 m. vasario 27 d., enkevedistai palaikė

jį vokiečių, nes buvo apsirengęs savo brolio Česlovo Siniausko, tarnavusio vokiečių kariuomenėje, uniforma. Su kitais žuvusiais jis palaidotas už Onuškių kapinių (LYA 3-17-30-189).

1945 m. rugpjūčio 7 d. tas pats, labai aktyvus NKVD informatorius „Orlov“ pranešė, kad Stasys Kuklys iš Bakaloriškių kaimo dalyvavo partizanų surengtoje akcijoje Migūčionyse (LYA, ap. 15-3080)

1945 m. rugpjūčio 21 d., Daugų MVD agentas „Lūšis“ pranešė, kad Vaclovas Voveris iš Bakaloriškių kaimo į ginkluotą pasipriešimą įsijungė kaip Lietuvos laisvės armijos (LLA) savanoris. Tame pačiame pranešime Lietuvos išdavikas rašo, kad tuo metu Dzūkijoje veikė trys Lietuvos partizanų būriai (pranešime rašoma „banditų gaujos“) – Juozo Danbrausko-Siaubo, Martyno Vičkačkos-Vasario ir Vaclovo Voverio-Žaibo. Nurodoma, kad Vaclovo-Voverio „gaujoje“ tuo metu buvo 69 kovotojai (pranešime „banditai“) (LYA, aprašas 75-195, p. 76-3).

1945 m. rugsėjo 1 d. buvo suimtas Martynas Vičkačka-Vasaris iš Kaniūkų kaimo NKVD tardomas pasakė, kad partizanų būrio, veikiančio Daugų ir Onuškių apylinkėse vadas yra Vaclovas Voveris-Žaibas (LYA, 3 ap.1729-173).

Tą pačią 1945 m. rugsėjo 1 d. Trakų NKVD skyriaus pulk. Rožanovskij pranešė, kad Trakų enkavedistai suėmė „banditą“ iš „Žaibo“ būrio Vladą Voverį-Deksni. (LYA, ap. 18-93-55).

Iš tikrųjų tai buvo mano būsimas vyras mokytojas, pedagogikos dr. Vladas Voveris, kuris Lietuvai atgavus nepriklausomybę, ir tyrinėjo jo giminaičio Vaclovo Voverio kovos istoriją. (jo tėvas Simas Voveris iš Vackiškių ir Vaclovo tėvas Andrius iš Bakaloriškių buvo brolių vaikai – O.V.)

Tuo pat metu buvo paskelbtas pranešimas, kad „Žaibo“ būrio partizanai 1944 m. gruodžio 15 d. sumušė mokytoją Kuklį iš Daugų valsčiaus Užkalnio kaimo, nes jis bendradarbiavo su NKVD (LYA, ap. 18-93-55).

1945 m. rugsėjo 15 d. buvo suimtas „Žaibo“ grupės partizanas Vladas Trakimavičius (LYA, ap. 76-30).

1945 m. spalio 20 d. žuvusio partizano Viktoro Voverio žmona Ona Voverienė (Petro d.) iš Smalių, MVD agentė „Olga“ išdavė „Siaubo“ būrio vieną iš bunkerių Varliuose. Žuvo vienas partizanas, 3 – buvo suimti (LYA, ap. 3 -1730-231). 1944 m. rugsėjo mėnesį jos vyras Viktoras Voveris buvo NKVD suimtas su ginklu savo namuose. Bet jam pavyko pabėgti iš Onuškių strėlynės 1944 m. lapkr. 2-3 naktį. Kurį laiką slapstėsi. Ar grįžo jis į partizanų būrį – istorija tyli. Tik 1945 metų pradžioje, matyt, jau praradęs budrumą, jis buvo nušautas prie savo namų. Kas jį nušovė – Istorija irgi tyli.

1945 m. lapkričio 24 d. MVD agentė „Olga“ Daugų saugumui pranešė, kad Grioviniuose pas J. Kviklį buvo susirinkę partizanai. Siaubas perskaitė proklamaciją, kurią davė išplatinti. Pasitarime dalyvavo „Žaibo“ grupės partizanas Jonas Kazlauskas. (LYA, ap. 76- 219; 88-96-1-3).

1945 m. lapkr. 26 d. MVD agentė „Olga“ pranešė, kad vakaruškose pas Grigūną Smalių kaime dalyvavo „banditai“ Vaclovas Voveris-Žaibas ir Bronius Narinkevičius iš „Siaubo“ būrio (LYA, ap.17-34).

Ypatingojo archyvo dokumentuose užregistruota, kad Trakų apskrityje nuo 1944 m. liepos 12 d. iki 1945 m. balandžio 11 d. buvo areštuota per 700 žmonių (LYA, ap. 15-3085).

1945 metais sudarytame Onuškių NKVD leitenanto Korčenkino partizanų sąrašė, nurodytos 44 pavardės, tarp kitų ir Vlado Voverio (LYA, ap. 3-1730-184).

1946 m. vasario 17 d. emvedistų pasaloje žuvo Vladas Voveris-Deksnyš iš Bakaloriškių kaimo Siaubo būrio. Palaidotas Rudnios kapinėse (LYA.-3 – 1731 – 148).

1946 m. kovo mėn. suimtas Vaclovas Budrevičius, (Gabrio sūnus), tardomas išdavė 4 ryšininkus, tarp jų ir savo seserį Stasę Kazlauskienę. MVD agentas „Vanagas“ per Malviną Paplauskiene, neva perdavė Stasei laišką nuo jos vyro Jono Kazlausko „Šermukšnio“, kuriame ragino Stasę kuo greičiausiai išvažiuoti, „Vanagas“ ieškojęs ir Kazlauskų vaikų. Savo pareiškime Vaclovas Budrevičius taip ir rašė „mano sesuo Stasė“. Šermukšnį ir jo žmoną Stasę sekė trys agentai, tarp jų ir „Vanagas“ (LYA. -3-1744-20, p. 41)

1946 m. gegužės 18 d. Trakų MVD papulk. (?) užverbavo Stasį Kuklį iš Bakaloriškių ir Vincą Aleksonį iš Gruožmikių (LYA, ap. 15-3645, p. 10).

1946 m. lapkričio 14/15 naktį Alytaus apskr. Daugų vlsč. prie Rakatanskių kaimo Vaclovo Voverio-Žaibo vadovaujami partizanai pasaloje sunaikino visą Daugų MVD skyrių – 18 emvedistų ir strībų su jų viršininku ir partorgu.

1947 m. pradžioje MVD dokumentuose užfiksuota, kad Vaclovo Voverio-Žaibo partizanų būrį iki to laiko sekė NKVD ir MVD agentai „Nočnoj“; „Grybas“, „Beržas“, „Vasiliauskas“ ir dar tie agentai, kurie buvo įpareigoti sekti Adolfą Ramanauską-Vanagą, „Oriol“, „Varnas“, „Suvorov“, „Nemunas“, „Džukas“, „Gražus“.

1947 m. kovo 2 d. Trakų MVD papulk. Krainovas pranešė, kad Vaclovas Voveris-Žaibas buvo paskirtas Jungtinės Kazimieraičių rinktinės vadu. (LYA, ap.15-3102, p. 12).

1947 m. gegužės 3 d. Jono Kazlausko-Šermukšnio būrį buvo infiltruotas MVD agentas „Peštukas“, buvęs partizanas „Vasara“.

1947 m. rugsėjo mėn. Daugų MVD dokumentuose pasirodo pranešimai apie Vaclovo Voverio-Žaibo „Geležinį Vilką“ (LYA, ap. 15-103 -378).

1947 m. lapkr. 11 d. agentas „Gabrys“ pranešė, kad Rudnios apylinkėse dažnai pasirodo „Žaibo“ būrys. „Gabrys“ nuvedė emvedistus prie bunkerio, kuriame buvo rasta ginklų (nedaug), bet partizanų nerasta. (LYA, ap. 15-97-98, p. 60).

1948 m. gegužės 8 d. Vaclovo Voverio-Žaibo vadovaujami partizanai prie Staniuliškių km. (Alytaus rajone) netikėtai susitiko su strībų, išėjusių „medžioti“ partizanų būriu. Dalis strībų nuvo nukauta, dalis, išsibėgiojo sumaištyje.

1948 m. liepos mėnesį MVD pulk. Počkajus savo raportuose Maskvai mini, kaip aktyviai veikiantį tarp Daugų ir Butrimonių tik „Šermukšnio“-Jono Kazlausko būrį.

1948 m. rugpjūčio 14 d. Vaclovo ir Vlado Voverių kaimynė Stasė, kilusi iš Margežerio kaimo Varėnos rajono, buvo MVD užverbauta ir tapo agente „Marcele“, vėliau „Žvaigžde“ ir MVD pranešė, kad pas savo dėdę Tarailą Igną Puodžių kaime Varėnos valsčiuje susitiko su Juozu Voveriu, Šimo sūnumi iš Varlių kaimo, kuris dabar partizanauja.

1948 m. rugsėjo 3 d. „Žvaigždė“ informavo, kad kalbėjo su Tarailos sūnumi Salva, kuris ją rugsėjo 14 d. nuvežė į Vargakiemių kaimą prie Žilinių miško, kur ji susitiko su 10 partizanų būriu ir sutarė bendradarbiauti; rugsėjo 27 d. pas ją buvo užėję 3 partizanai: Žideckas-Žemaitis, Arbačiauskas ir Petras (pavardė nežinoma) jos pranešime lapkričio 24 d. pranešama, kad pas ją vėl kankėsi 3 partizanai: jau minėtas Žideckas-Žemaitis, būrio vadas Krikščiūnas ir nepažįstamas; lapkričio 29 d. ji įdavė MVD savo artimą giminaitį Julijų Vainilavičių (LYA-1744- 2216-21) Vėliau, jau 1951 vasario 1 d. „Žvaigždė“ MVD informavo, kad Spenglininkų kaime pas Motiejų Vičkačką yra bunkeris, kuriame slapstosi 16 partizanų.

Daugų MVD dokumentuose yra išlikęs įrašas su papulkininkio Krainovo padėka J. Pacevičiui už Rudnioje (daugų vlsč.) nušautus 1948 m. liepos 2 d. partizanus Joną Budrevičių (g. 1929); ir Feliksą Truncę ir 1948 m. liepos 5 d. nušautą aštuoniolikmetį Albertą Glėbų (g. 1929). Vaikinukui buvo nupjauta galva, rastas tik kūnas prie namų pievoje. Vėliau atnešta ir numesta pievoje galva.

1948 m. rugsėjo 9 d. Vaclovo Voverio-Žaibo vyrai susikovė su MVD kareivių ir sribų būriu. Alovės valsčiuje prie Židonių kaimo. Mūšio baigties nežinau (dokumentuose neradau fiksuotos, deja, nesu istorikė).

1948 m. spalio 27 d. Trakų apskrityje, netoli Onušio Kazimieraičio rinktinės partizanai, vadovaujami Vaclovo Voverio-Žaibo, sužinoję, kad Daugų operatyvininkų būrys išvyksta „šukuoti“ miškų ir sužinoję jų kelio maršrutą, kelią užminavo ir sunaikino Daugų MVD 19 žmonių karinę-operatyvinę grupę, paėmė du kulkosvaidžius, susirinko kitus ginklus. Grupėje buvo ir artimo Vaclovo Voverio-Žaibo giminaičio Alberto Glėbaus žudikas Pacevičius.

1948 m. spalio 11 d. MGB 2-oji valdyba į Kazimieraičio rinktinės štabą inkorporavo MGB agentus poetą Kostą Kubilinską (MGB agentą „Varną“) ir jo sėbrą A. Skinkį, (MGB agentą-Rytą,) abu poetus, kurie apgulioje priešų ir lietuviškų šnipų ir išdavikų pilyje, kaip šviesuoliais, Lietuvos inteligentais mokytojais pasitikėjo ir pats Dainavos apygardos partizanų vadas mokytojas Adolfas Ramanauskas-Vanagas, ir kaip dorais žmonėmis patikėjo ir Kazimieraičio štabo viršininkas doras karys Vaclovas Voveris-Žaibas. Vieninteliui žaibukui Lionginui Baliukevičiui-Dzūkui, jau gerokai paragavusiam VDU medicinos mokslų abu veidmainiai, ypač Kostas Kubilinskas kėlė įtarimų savo poezijoje, publikuojamos partizaninėje spaudoje niūrumu ir pesimizmu be prošvaistės ir jo nuolatinio inkštimo dėl baisių gyvenimo bunkeriuose sąlygų, kai tuo tarpu pats Baliukevičius jau buvo beveik basas... ir nedejavo.

1949 metų pradžioje MVD agentas „Šernas“ informavo, kad vestuvėse Rudnioje buvo sutikęs Juozą Židecką-Žemaitį, kuris jam sakęs, kad dabar užduotis gaunąs iš paties Kazimieraičio rinktinės vado Vaclovo Voverio-Žaibo (LYA. ap.3-1747-42).

1949 m. kovo 7 d. MGB agentų Kosto Kubilinsko ir A. Skinkio išduoti Kalesninkų miške (Alytaus raj.) žuvo Dainavos apygardos vado pareigas laikinai ėjęs poetas Benediktas Labenskas – Kariūnas ir Kazimieraičio rinktinės štabo vadas Vaclovas Voveris-Žaibas ir jo bendražygiai Jonas Kazlauskas-Šermukšnis, Viktoras-Kazlauskas-Vanagas ir Petras Šilanskas-Labutis. Ko priešas neįveikė ginklu, įveikė lietuvių parsišaukėjų klasta. Tai buvo didžiulė netektis visam Lietuvos partizaniniam judėjimui.

Po šių narsiausių Lietuvos vyrų žūties Partizano Kazimieraičio rinktinės vadu tapęs Lionginas Baliukevičius-Dzūkas, perėmęs vadovavimą rinktinei ir pats netrukus žuvęs, savo „Dienoraštyje“ rašė: „Žuvo mūsų geriausi ir brangiausi vyrai. Mūsų planai subyrėjo taip ūmai ir taip smarkiai, kad mes to niekad ir nepagalvodavom. Krūtinėje atsivėrė gilios žaizdos, o sieloje taip tamsu...“ Tik nenorėjo pasiduoti sunkioms mintims... Vadai tokio komforto sau leisti negali. Ir guodė save: „Geriau žūti ČIA, garbingai kovojant, negu rankas sudėjus laukti kažko iš kažkur nukrintant. Pagaliau mūsų kraujas nenueis veltui. Mes turime teisę visiems žiūrėti tiesiai į akis, nes mes savo Tėvynės neapleidom“ (Voverienė Ona Lietuvos laisvės kovos karžygis Vaclovas Voveris-Žaibas. – v., 2007. – P.156).

Pagaliau ar galėjo padorus žmogus, garbingoje tautos mokykloje išauklėtas vyras, sėdėti rankas sudėjęs, kai Lietuvoje siautėjo Vetrovo divizijos, skandinavios tautą kraujo jūrose, kai buvo sušaudyti tūkstančiai niekuo nekaltų žmonių, sudėginti Klepočių, Ryliškių, Lizdų kaimai su gyvais žmonėmis, šimtai lietuvių kankinti Daugų, Trakų, Onušio ir visos Lietuvos sribynėse ir enkavedistų, emvedistų irštose, kai visoje Lietuvoje aidėjo sodybos ir laukai nuo tremiamų į Sibirą žmonių raudų? Ar galėjo tokį terorą matydamas ir sąžinę turintis žmogus ramiai sėdėti ir laukti kol jį patį, kaip surištą aviną, paskers barbaras okupantas? Ar galėjo tą išverti doras žmogus? Negalėjo.

Todėl ir uždaryti į savo pilį, apgultą kraujo ištroškusių plėšikų ir savų tautiečių išdavikų, dorieji gynė savo Tėvynę. Amžina jiems šlovė! Iš Lietuvos žemės grumstelių, palaistytų jų krauju, visoje šalyje dygo ir augo Lietuvos laisvės gėlės, šildomos dainų ir motinų pasakojimų apie tos kartos vyrų narsumą ir didvyriškumą, atliekant tikrų vyrų pareigą Tėvynei. Išsipildė partizanų vado Liongino Baliukevičiaus-Dzūko žodžiai, kad partizanų kraujas nenuėjo veltui. Šiandien jau matydami Lietuvą laisvą ir nepriklausomą, švėsdami jos valstybines šventes, Trispaivių šilkų šlamėjime girdime ir Lietuvos partizanų balsą, matome ir jų kraujo lašus, jaučiame jų tikėjimą, kad Lietuva čia visada buvo ir bus. Dabartinė Lietuvos kariuomenė ir savanoriai tuo abejoti neleidžia.

Vaclovas Voveris-Žaibas buvo apdovanotas Visos Lietuvos partizanų vado, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos Prezidiumo pirmininko, būsimojo istorinio ketvirtojo Lietuvos Respublikos Prezidento Jono Žemaičio-Vytauto visų laipsnių Laisvės kovos Kryžiais (su kardais ir be kardų). Po mirties 1950 metais jam buvo suteiktas Laisvės Kovos Karžygio garbės vardas. 1997 m. lapkričio 20 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu Vaclovui Voveriui-Žaibui po mirties suteiktas Vyčio Kryžiaus ordinas..